

Unde sic : Concilium graves decernendo poenas contra clericos usurarios, declarat eos obliisci præceptum divinum usuram prohibens : manifestum est autem præceptum divinum non ad solos respicere clericos : ergo, licet concilium usuram illis tantummodo interdicere videatur, non magis inferri potest illam laicis non esse prohibitam quam, ex eo quod plurima concilia gravissimas decernant poenas contra clericos concubinarios, concludi potest concubinatum laicis esse permisum. Ergo.

In Concilio Carthaginensi I, circa annum 348, can. 13 (*Fleury*, l. 12, n. 49), cum Abundantius, episcopus Adrumetinus, repræsentaret usuram in concilio provinciæ sua clericis fuisse interdictam et postularet ut decretum istud a concilio generali Africano confirmaretur, tunc Gratus, Carthaginensis episcopus et concilii præses, dixit : « De quibus apertissime divina Scriptura sanxit, » non deferenda sententia est, sed potius exsequenda; » proinde quod in laicis reprehenditur, id multo magis » in clericis oportet prædamnari. » Universi dixerunt : « Nemo contra Prophetas, nemo contra Evangelia fecit » sine periculo. » *Labbe*, t. II.

Concilium Agathense, an. 506 : Usura est ubi amplius requiritur quam datur, v. g., si dederis solidos decem, et amplius quæsieris, vel dederis frumenti modium unum, et super aliquid exegeris. » *Labbe*, t. IV.

In concilio Lateranensi V, sess. 10, Leo X, Pontifex maximus, sic se exprimit : « Sacro approbante concilio, » Dominus noster, Evangelista attestante, aperte nos præcepto astrinxit ne ex dato mutuo quidquam ultra sortem sperare debeamus. » *Labbe*, t. XIV. Tria hæc concilia sunt ita clara ut nulla interpretatione indigeant, probantque quid sit usura, et quo sensu intelligendi sint Scriptura textus, præsertim Luc. VI.

Concilium Viennense, sub Clemente V celebratum, sic in Clementina unica de Usuris, l. 5, Clem. cap. 1, pronuntiat : « Si quis in hunc errorem incideret, ut pertinaciter affirmare præsumat exercere usuras non esse peccatum, decernimus illum velut hæreticum esse pu-

niendum. » Verum ut hæreticus non esset puniendum, si non existeret lex divina usuram prohibens. Concilium autem non distinguit inter pauperes et divites; de usura in genere loquitur, et sine dubio, prout a Scriptura, Patribus et aliis conciliis definita est : porro usura, sic generaliter intellecta, est quidquid sortem excedit, ut plures jam ostendimus. Ergo.

Hinc theologi concludunt propositionem nostram esse saltem fidei proximam. Illustrissimus *Bossuet* sine tergiversatione affirmat illam esse de fide. *Traité de l'usure*, prop. 5.

TERTIO. — Argumentum ex sanctis Patribus.

Quosdam tantum inter fere omnes seligemus. *Tertullianus*, lib. 4 contra Marcionem, in toto libri hujus decursu probare intedit Evangelium cum Veteri Testamento perfecte congruere, et ubi verba cap. vi S. Lucae, *Et si mutuum dederitis*, etc., explicat, cap. 23, alias 47, sic ait : « Hic nunc de fenore cum interponit : *Et si feneraveritis a quibus speratis vos accepturos, quæ gratia est vobis?* Percurre sequentia Ezechielis de eodem viro justo : Pecuniam, inquit, suam fenore non dedit, et quod abundaverit non sumet, fenoris scilicet redundantiam, quod est usura. Prius igitur fuit ut fractum fenoris eradicaret, quo facilius assuefaceret hominem ipsi quoque fenori, si forte, perdendo. »

Ex illo texto patet 1º usuram esse sortis superabundantiam; 2º legem divinam eam prohibere; 3º hanc legem magis et perfectius in nova Lege quam in veteri existere.

Lactantius, lib. 6, Inst. div. c. 18 : « Pecuniæ, si quam crediderit, non accipiat usuram; plus autem accipere quam dederit, injustum est. »

S. Basilus, in Ps. XIV : « Ezechiel id in maximis malis recenset, si fenus et quidpiam ultra sortem accipatur. »

S. Ambrosius, in cap. XIV lib. Tobiæ ait : « Plerique refugientes præcepta legis, cum dederint pecuniam ne-

» gotiatoribus, non in pecunia usuram exigunt, sed de
» mercibus eorum tanquam usuram emolumenta percipiunt; fraus ista circumscriptio legis est, non custodia,
» et putas te pie facere quia a negotiatore velut nūnus
» suscipis?... Quodcumque sorti accedit usura est; quod
» velis ei nomen imponas, usura est. » Ergo non licet plus quam sortem exigere etiam a negotiatoribus.

S. Augustinus, Serm. 3 in Psalm. xxxvi, n. 6, in illa verba p. 26..... tota die miseretur et commodat, dicit: « Nolo sitis feneratores, et ideo nolo quia Deus non vult; » nam si ego nolo et Deus vult, agite: si autem Deus » non vult, etiamsi ego velle, malo suo ageret qui agebit... Si feneraveris homini, id est, mutuam pecuniam » dederis, a quo aliquid plus quam dedisti exspectes accipere, non pecuniam solam, sed aliquid plus quam » dedisti, sive illud triticum sit, sive vinum, sive oleum, » sive quodlibet aliud; si plus quam dedisti exspectes accipere, fenerator es, et in hoc improbandus, non laudandus. » Videtur quid sit usura, et quod Deus illam prohibeat.

S. Hieronymus eamdem luculentissime explicat doctrinam, in cap. xviii Ezechielis, et in haec verba Ps. lvi, non defecit de plateis ejus usura et dolus, ait: « Omnia quae in lege prohibita sunt ad augendi peccati cumulum exercuerunt: in lege enim usurae accipi prohibentur; usura autem est plus accipere quam dare. »

Qui alia prope infinita, nec minus clara, conciliorum et Patrum testimonia inspicere ac perpendere voluerit, adeat opus dictum: *Dogma Ecclesiæ circa usuram*, 1 vol. in-4°, vel *Tractatum de Usura et Fenore*, a Jacobo Gaitte, 1 vol. in-4°.

Sic autem compendiose ostendi potest SS. Patres usuram tanquam absolute malam reprobare: 1º arguunt ex Lege veteri quam in nova Lege sub eo respectu subsistere dicunt: porro Lex vetus usuram prohibet ut malam. 2º Arguunt ex injustitia intrinseca usuræ. 3º Rationem deducunt ex sterilitate pecuniæ, quæ certe pro omnibus ejusdem est naturæ. 4º Pluries contra se excitaverunt

omnium querelas, quia usurarios indiscriminatim damnabant. 5º Pluries tandem reprobaverunt usuras etiam a divitibus perceptas.

Ex tot et adeo claris testimonii videtur quam temere ac falso nonnulli asserant opinionem nostram, ut aiunt, in duodecimo tantum saeculo, vel a *Scoto* vel a *S. Thoma* excogitatam fuisse.

QUARTO. — *Argumentum ex decretis summorum Pontificum.*

Alexander III, Decret. l. 5, tit. 19, de Usuris, cap. 4, ab archiepiscopo Panormitano interrogatus an usuram exercere licet ad redimendos captivos, sic respondet: « Super eo vero respondemus quod, cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam fieri posse non videmus; quia cum Scriptura sacra prohibeat pro alterius vita mentiri, multo magis prohibendum est ne quis, etiam pro redimenda vita captivi, usurarum crimen involvatur. »

Urbanus III, Decretal. l. 5, tit. 19, de Usuris, cap. 10, a quodam Brixensi presbytero consultus, 1º utrum qui, nullo inito pacto, mutuum tamen ea mente dedit ut plus sorte reciperet, in periculo versetur salutis, et usurarius censeri debeat; 2º an eodem modo condemnandus sit negotiator qui merces suas multo carius vendit ob solutionis dilatationem, respondit: « Quia quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio S. Lucæ manifeste cognoscitur, in quo dicitur: *Date mutuum, nihil inde sperantes;* hujusmodi homines pro intentione lucri quam habent (cum omnis usura et superabundantia prohibetur in lege), judicandi sunt male agere, et ad ea quæ taliter sunt accepta, restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi. » Ex his Alexandri et Urbanii III responsis constat 1º usuram lege divina Veteris et Novi Testamenti esse prohibitam, 2º ex natura sua malam esse sicut mendacium; 3º vitium illius in eo consistere quod aliquid supra sortem exigatur.

Multa alia summorum Pontificum decreta æque valida apud auctores jam citatos legi possunt. Sed locum cunctorum Pontificum qui citari possent abunde tenebit doctissimus ac illustrissimus *Benedictus XIV.* Sic enim se habet in exquisito et ubique notissimo opere, de Synodo diocesana, lib. 10, c. 4, n. 2: « Omne lucrum ex mutuo, præcise ratione mutui, uti loquuntur theologi, hoc est, lucri cessantis, damni emergentis, aliove extrinseco titulo remoto, usurarium, atque omni jure, naturali scilicet, divino et ecclesiastico, illicitum esse perpetua fuit et est catholicæ Ecclesiae doctrina, omnium conciliorum, Patrum et theologorum unanimi consensione firmata. Huic contradixere Græci schismatici.....» Varias postea recenset hæreticorum opiniones, *Calvini*, *Molinæi*, *Salmasii*, prout eas exposuimus, deinde ait:

Nº 3: « Impiæ Calvini et Molinæi opinioni non veriti sunt subscribere pauci quidam doctores catholici. Distinguunt et isti duplex genus mutui: unum quo pecunia aliave res datur ad consumptionem, quod plerumque fit cum indigentibus pecuniam mutuam accipientibus, ut se suamque familiam sustentent, debita solvant, filiam nuptui tradant, etc. Alterum quo datur ad negotiationem, ut cum mercatoribus fieri solet, qui acceptam mutuo pecuniam negotiacione augment ingensque ex ea lucrum reportant. In primo casu usuram esse fatentur quidquid exigitur ultra sortem. At a fenoris labo excusant lucrum quod in secundo casu ex mutuo percipitur, dummodo sit moderatum, modum que servet a patriæ legibus definitum.»

Nº 4: « Novam hanc distinctionem ab hæreticis primum excogitatam præverterant Ecclesiæ Patres, qui uno ore, absolute atque indefinite feneratium pronuntiaverant quidquid ex mutuo ultra sortem exigitur. » Hic citat *Tertull.*, *S. Basil.*, *S. Ambros.*, *S. Hieronym.*, *S. Aug.* aliasque auctoritates, deinde pergit:

Nº 5: Neque vero Calvini et Molinæi aseclis sufficientantur aut loca Scripturæ speciatim prohibentia ne pauperes usuris opprimantur, uti Exodi xxii, 25, etc.,

aut sententia Patrum usuras dumtaxat redarguentium immoderatas, aut canones conciliorum, puta Nicænus, etc., solos clericos feneratores severis pénis subjicientes. Etenim antiqui Testamenti pagina in ipsis met in contrarium adductis locis, et adhuc clariss Deuteron. xxiii, 29, Ezech. xviii et Ps. xiv, omnem omnino usuram, absque ullo personarum a quibus exigitur discrimine, prohibet et detestatur. Pauperes autem alicubi expresse nominat vel tantum exempli causa, quia plerumque contingit ut illi magis egeant opis alienæ, et necessitate adacti mutuum accipiunt etiam sub obligatione immoderatum fenus solvendi, quemadmodum ad prædictum Exodi caput annotavit etiam *Hugo Grotius*, vel quia usuræ quæ a pauperibus extorquentur, præter propriam pravitatem, quamdam redolent sævitiam et immanitatem, speciali nota et reprehensione dignam. »

Nº 6: « In novo autem Testamento, Luc. vi, illis Christi Domini verbis, *Mutuum date, nihil inde sperantes*, præceptum tradi, seu verius naturalem legem iterum inculcari nihil prorsus lucri ex mutuo ab ullo, sive paupere, sive divite, exigendi, non solum docet *S. Thomas*, 22, q. 78, art. 4 ad 4, sed concors fuit conciliorum, Patrum summorumque Pontificum sententia, præcipue *Urbani III*, in cap. *Consuluit de usuris*, qui præfati textus auctoritate omnem quantumvis minimam usuram universim vetitam pronuntiavit; explicans enim præfata Christi Domini verba, iis prohiberi ait *omnem usuram et superabundantiam*. Dicere autem summos Pontifices et concilia prædicti textus verum et genuinum sensum non esse assecuta, quod aliquos mussitare non puduit, et temerarium et fere hæreticum est. Quidquid enim sit, an Ecclesia non solum infallibili polleat auctoritate in definiendis questionibus fidei resipientibus, quod nullus catholicorum negat, sed etiam in delectu rationum quas ad suas definitiones stabilendas interdum adducit, de quo nonnulli catholici dubitaverunt, certum et indubita-

» tum est eam errare non posse in interpretanda divina
 » Scriptura, ejusdem genuino sensu fidelibus aperiendo. »
 N° 7 : « Haud absimilia reponimus ad testimonia Patrum. Hi siquidem, licet vehementius invehantur in usuras immoderatas atq[ue] a pauperibus extortas, veluti culmen sceleris ad quod homines pertrahit sordida atque insatiabilis avaritia, non idcirco tamen approbant moderatas a divitibus exigendas : quinimo etiam istas aliis in locis expresse condemnant. » Tunc diversos refert textus Patrum.

N° 8 : « Ad canones quod attinet, si argumentum quod ex illis instaurant quidquam haberet roboris et efficacitatis, probaret etiam fornicationes et adulteria esse laicis permissa, quia plerique canones in solos clericos fornicarios et adulteros, nulla facta laicorum mentione, animadvertisunt; quae sane argumentatio inepta et ridicula foret.... »

N° 9 : « Jure itaque ac merito auctores permittentes moderatum lucrum ex mutuo a divite et negotiatore exigere, veluti adversantes communi et perpetuae Ecclesiae catholicae doctrinæ, inclamarunt et validissimis argumentis confutarunt *Navarrus, Gibalinus, Leotardus, card. de Lugo, Jacobus Gaitte*, etc. »

N° 10 : « Verum, quoniam tot doctorum auctoritate et argumentis minime perterriti, prædictam exoticam opinionem nonnulli iterum refricare non dubitarunt, propterea Nos, ad Petri cathedralm evecti, ne catholicæ doctrinæ puritas, cuius depositum Nobis est a Christo concretum, hac erroris labe fedaretur, datis ad Italiam episcopos encyclicis sub die prima nov. 1745, haec inter cætera declaravimus : Primo, omne lucrum ex mutuo ratione mutui usurarium et illicitum esse ; secundo, ad usuræ labem purgandam nullum accersiri posse sudsidium, vel ex eo quod id lucrum non excessivum et nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit ; vel ex eo quod is a quo id lucrum solius mutui causa depositur, non pauper, sed dives existat : nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed

» ad fortunas suas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis utilissime sit impensurus ; tertio, quanquam una cum mutui contractu possint quandoque alii tituli, ut aiunt, forte concurrere, ipsi mutuo extrinseci, a quibus justa oritur causa aliquid ultra sortem ex mutuo debitam exigendi, attamen falso et temere affirmari diximus hujusmodi titulos semper reperiri ; ac ubique præsto esse, ita ut illorum ratione, quotiescumque pecunia, frumentum aliudve id generis alteri cuicunque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum ultra sortem integrum salvamque recipere. »

Longum hunc doctissimi Pontificis textum integrum referendum duximus, quia in præsenti materia gravissimi est penderis, et non multi eximium opus ex quo illum decerpsumus possident.

Ex ultimo autem numero, summus Pontifex Benedictus XIV epistolam encyclicam, 1 nov. 1745, *Vix perennit*, dedit tanquam princeps et caput Ecclesiæ, *Nos ad Petri cathedralm evecti*; eam dedit ad doctrinam catholicam explicandam et conservandam, *ne catholicæ doctrinæ puritas fedaretur*; eam direxit ad universos Italiae archiepiscopos, episcopos et ordinarios ; cunctis orbis universi episcopis nota fuit, et nullus reclamavit : atqui nullus vere catholicus contra talem summi Pontificis sententiam ita ratam et approbatam tuta conscientia surgere potest : ergo.

DD. *d'Aviau du Bois-de-Sanzay*, vir valde commendabilis, primo Viennensis, postea Burdigalensis archiepiscopus, tempore revolutionis nostræ Gallicanæ scripsit ad summum pontificem Pium VI, illique exposuit varietatem opinionum casuistarum circa usuram, quæ varietas major adhuc esse debebat post Conventus nationalis decretum, quo stipulatio lucri ex mutua pecunia permittebatur : a Sua Sanctitate requirebat quomodo sacerdotes in Galliam mox reversuri, se gerere deberent erga suos penitentes, sive anxietates suas aperirent, sive nihil dicerent, utrum scilicet eos interrogare oportret. Sequens

acceptit responsum a card. Zelada, 12 augusti an. 1795 :
 « SS. Dominus noster Pius, divina Providentia papa sextus, de consilio selectæ cardinalium Congregationis, quoad primam partem dubii, rescribendum esse mandavit servandam esse Constitutionem Benedicti XIV, cuius initium *Vix pervenit*, diei 4 novemb. an. 1745, § 3, n. 2.

» Quoad vero secundam partem dubii, rescribendum esse mandavit servandam esse epistolam encyclicam Benedicti XIV ad omnes patriarchas, archiepiscopos et episcopos, diei 27 junii an. 1748, § 19 et 20. »

Quid autem in Constitutione *Vix pervenit* fuerit definitum, jam vidimus; in epistola vero encyclica 26 junii 1749, ad præparationem Jubilæi data, Benedictus XIV docet confessarios poenitentes suos interrogare debere quoties judicant eos peccata sua non recte confiteri: ergo interrogandi sunt etiam circa usuram, nisi forte in ignorantia invincibili constituentur, et nulla ex monitis futura prævideatur emendatio.

Theologi legationis Apostolicæ, Parisiis anno 1802 degentes, a pluribus quos novimus sacerdotibus interrogati, eodem sensu responderunt; sicutque ipse legatus Caprara cuidam Valentino rescripsit, anno 1804, sic et nobis respondit sacra Pœnitentiaria anno 1815. Cunctis hac de re consultationibus semper respondetur per Constitutionem Benedicti XIV *Vix pervenit*. Ergo. Vide dissertationem circa usuram D. Pagès, edit. anni 1826, et opus D. Bouyon, dictum: *Examen du système de feu Mgr le card. de la Luzerne, sur le prêt de commerce.*

QUINTO. — Argumentum ex unanimi doctorum consensu.

Longam hic non texemus seriem doctorum qui sententiam nostram tenuerunt, nec ullum speciatim referemus. Unicum validissimum nobis sufficit sequens argumentum: fatentibus nostris adversariis, a S. Thoma usque ad nos, universi scholæ principes ac magistri constanter docuerunt omnem usuram, prout eam definivimus, jure naturali, divino et ecclesiastico esse prohibi-

bitam: quod sic exprimit card. de la Luzerne: « Il est certain que depuis le xvir siècle on a regardé tout intérêt perçu en vertu du *mutuum* comme usure; que l'unanimité des théologiens l'a condamné sans distinction d'usure oppressive et non oppressive; que le nombre des docteurs catholiques qui ont voulu faire cette distinction est trop peu considérable pour rompre l'unanimité. »

Unde sic ratiocinari licet: Ecclesia nec explicite nec implicite approbat ea quæ sunt contra fidem vel bonos mores: attamen dicendum foret Ecclesiam aliquando ea approbare quæ sunt contra fidem vel bonos mores, si lex divina omne lucrum ex mutuo non prohiberet; nam, per multa sæcula, nemine dissidente, omnes professores in scholis, doctores in scriptis suis, sacerdotes ministerium sacrum exercentes, omnes divini verbi praecones, omnes episcopi et prælati in Ritualibus et in responsionibus ad consultationes, hanc unanimiter tenuerunt doctrinam illamque velut Ecclesiæ doctrinam fortiter propugnaverunt; millies definierunt eos qui lucrum ex mutuo perceperant ad restitutionem sub denegatione absolutionis etiam in articulo mortis adigendos esse: ergo dicendum foret Ecclesiam docentem in errorem turpissimum impegisse circa fidem et mores. Porro nullus est catholicus qui talem sequelam non exhorrescat: ergo firmiter tenendum est existere legem divinam quæ omne lucrum ex mutuo vi mutui perceptum prohibet, quidquid mundus obsecratus et cupiditate abreptus dicat. Itaque etiamsi motiva divinæ illius legis sola ratione advertere non possemus, nihilominus omnem usuram jure naturali illicitam et injustam pronuntiare deberemus, cum lex divina eam ut in se malam exhibeat. Ergo.

SEXTO. — Argumenta ex ratione petita.

Ipsa ratio legitima nobis ostendit divinæ legis motiva, validaque adversus usuram nobis subministrat argumenta.

Omnis usura legitime prohibetur, si revera in se mala

sit : atqui res ita se habet. **Mala** est enim in se, si nullus existere possit titulus ad **lucrum ex mutuo vi mutui percipiendum** : atqui nullus est hujusmodi titulus. **lucrum enim ex mutuo percipi non potest** 1º tanquam **premum rei mutuatæ**; res enim **mutuata non pluris valet quam ipsa quæ integra reddi debet**, v. g., viginti fr. **viginti** fr., unus modius **frumenti** valet tantum uno modio, ex hypothesis quod **premum extrinsecum non creverit**. Etenim res **mutuata per se non est fructifera**, sicut arbor vel ager; nec ideo est lucri causa. **Totum lucrum ex industria mutuatarii venit**; et hoc verum est etiam respectu pecuniae, quæ **merum** est instrumentum quo fiunt permutations, **industria** exercetur et datur occasio faciendi lucrum. Ergo res **mutuata non habet premum a se distinctum**, et sufficit ut ipsa reddatur. 2º Non tanquam premum usus rei **mutuatæ**; cum enim res usu sit fungibilis, usus ab ipsa non distinguitur. Unde ridiculus haberetur qui panem, v. g., alteri praestando sic stipularetur : **Eamdem panis quantitatatem et qualitatem mihi reddes**, et insuper tot asses pro usu mihi solves. Idem autem dicendum est de pecunia et aliis rebus quæ usu consumuntur. 3º Non tanquam compensatio pro rei absentia, siquidem mutuatarius pericula in se suscipit, et mutuans supponitur aliunde nullum ex tali absentia pati **damnum**. 4º Non tanquam premum actionis **mutuandi**; illa enim actio in se sumpta nullius est valoris, est **transitoria**, mutuanti non gravis, ut supponitur, alteri vero utilis. Verum hujusmodi actio non est pretio **aestimabilis** ex parte agentis, non magis enim premum pro illa exigere potest, quam ad viam iter facienti indicandam. 5º Non propter utilitatem quam mutuatarius ex mutuo percipit : cum enim periculum rei in se suscipiat, illius fit dominus et tenetur tantum ad reddendam rem similem. Advertimus supra fructus non nisi ex ejus industria procedere, proinde suos esse. Et revera, nemo etiam usurarius unquam **dixit lucrum majori vel minori mutuatarii utilitati mensurari debere**, et cum ea crescere vel minui. Ergo, etc.

Et vero, si in contractibus plus dare licet quam accipitur, nunquam licet plus exigere quam datur ; at si mutuans aliquid supra sortem postulet, plus exigit quam dat; dat enim centum, v. g., ut centum et quinque obtineat. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1º. Christus, Matth. xxv, 27, servo pigrantibus dicit : *Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, et veniens ego receperissem utique quod meum est cum usura* : ergo Christus usuram non reprobavit, illam e contra commendavit.

R. Nego conseq. Christus enim hoc instituit argumentum ad hominem ; servus piger ausus fuerat domino dicere : *Scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti*. Statim respondit dominus, ut habetur Luc. xix, 22 : *De ore tuo te judico, serve nequam; sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui... quare non dedisti pecuniam meam ad mensam?* Porro tantisper attendenti patet Christum hoc argumento usuram non approbare, sed tantummodo pigrum servum ex malis principiis ejus condemnare ; si enim servus ille persuasum haberet dominum esse durum, et suum cum usura exigere, utique pecuniam abscondere non debuerat, sed illam potius ad mensam dare ut obtineret unde solveret : ergo male se excusabat. Nihil aliud ostendere voluit Christus.

Insuper parabolæ ultra genuinum sensum urgeri non debent : sensus autem hujus parabolæ est, quod in bonis spiritualibus semper crescere debeamus, ut dignos gratiae fructus Deo rependere valeamus.

Obj. 2º. Qui mutuum præstat, cedit quod non debet; atqui cessio ista est pretio **aestimabilis** : ergo aliquid pro illa stipulari licet.

R. 1º. Hæ et omnes aliae objectiones ex jure naturali petitæ, unica et brevi solvi possunt responsione : Quod Deus prohibuit ut iniquum, revera tale est, quidquid ratio dicat; verum, ex probatis, Deus omne lucrum ex mutuo vi mutui prohibuit ut iniquum ; ergo,

R. 2º. Nego min.; nam illa cessio in se accepta est duntaxat officium charitatis, vel actus benevolentiae : ergo pretio estimari nequit.

Obj. 3º. Aliquid stipulari licet pro locatione domus, pro pecunia ad ostensionem commodata. Ita usuræ defensores apud *S. Thom.*, q. 78, art. 1, ad 6 : ergo et pro mutuo.

R. Nego conseq. et paritatem; plures enim sunt disparitatis rationes, nempe 1º in locatione, usus rei a proprietate distinguitur et solus transfertur : proprietas vero seu substantia rei locatae semper ad locatorem pertinet; in mutuo autem res ipsa ad mutuatarium necessario transmittitur. Unde locatarius re aliena utitur, et mutuarius re sua. 2º Cum in locatione dominium non transferatur, si res modo sensibili vel insensibili deterior fiat, si vitio aut casu fortuito pereat, domino perit vel decrescit : in mutuo autem hæc omnia mutuatarii detimento eveniunt; quidquid enim accidat, integrum sortem reddere tenet. Ergo. Ita *Domat.*, lib. 1, tit. 6. 3º Lex divina prohibuit lucrum ex mutuo perceptum, non vero locationis pretium. Ergo quamvis pro re locata pretium exigere liceat, non sequitur, etc.

Inst. Pecunia usu non consumitur, saltem in manu divitum qui ex ea res æquivalentes et majores divitias sibi procurant ; ergo, etc.

R. Nego ant. Pecunia enim 1º etiam a divitibus pro re æquivalente data, ipsis moraliter perit ; ad eos quippe nullatenus jam pertinet. 2º Similiter perit, si dives nullum percipiat lucrum ex pecunia mutuata, si illam casu vel aliter perdat ; nam æqualem summam cum *interesse* stipulatis reddere tenet. 3º Pecunia ex se sterilis est; fructus proveniunt ex industria mutuatarii, ad ipsum solum pertinent, supponunt pecuniam ipsi traditam suo modo adhibitam et consumptam fuisse.

Obj. 4º. Divites et negotiatori libenter in mutuo aliquid solvunt : ergo nulla ipsis fit injuria, ac proinde contractus ille est licitus.

R. 4º. Etiamsi nulla divitibus et negotiatoribus fieret

injuria proprie dicta, non sequeretur talēm contractum esse licitum, siquidem Deus, ut vidimus, illum stricte prohibuit.

R. 2º. Dist. ant. Divites libenter in mutuo aliquid supra sortem solvunt, tanquam debitum, *cone.*; ut gratuito donatum, *nego*. Etenim, ut mutuum facilius obtineant, libenter aliquid supra sortem solvunt, sed nullus arbitratur se gratuitum concedere donum; intendit solvere debitum. Porro, in ea hypothesi, mutuans nullum habet titulum ad percipiendum ac retinendum illud auctarium. Ergo fit injuria etiam divitibus et negotiatoribus. Essentia usure in eo consistit ut aliquid ratione mutui, absque titulo extrinseco, percipiatur tanquam debitum, quæcumque sit mutuatarii conditio, industria, lucrum, etc.

Quod vero ex vera liberalitate datur, tuta conscientia retineri potest, ut dicemus infra ubi de *donatione gratuita*; sed tunc nullum intervenire debet pactum, sive explicitum, sive implicitum.

Quo sensu quidam auctores hunc consensum omnium et hanc mutuam condonationem intelligent ipsisque vim tribuant, infra dicemus, ubi de *titulo legis civilis*; sed etiam, juxta illos, talis est hic consensus ut efficiat titulum vere extrinsecum. Nos autem eum non admittendum esse judicamus.

Inst. Sæpe mutuarius ingens lucrum ex pecunia mutuo accepta consequitur : atqui nulla est injustitia si mutuans partem hujus lucri, mediante sua pecunia, percepiti, exigat. Ergo.

R. Nego min. Mutuans enim partem hujusmodi lucri exigere non potest, si nullum jus ad illud habeat; atqui mutuans nullum jus ad prædictum lucrum habet; nam 1º Benedictus XIV, in sua Constitutione *Vix pervenit*, expresse hoc declarat, ut vidimus, p. 418; 2º res mutuo data vi mutui in dominium mutuatarii transmittitur, ut supra diximus : ergo mutuario et non mutuanti fructificare debet; 3º valor alicujus rei nunquam ex parte accipientis pensari debet, sed ex parte illam tradentis, v. g., nunquam licet rem pluris vendere propter lucrum

quod emptor ex illa vel occasione illius, mediante sua industria, percepturus est, ut omnes fatentur. Ergo *a pari* non licet lucrum ex mutuo exigere propter utilitatem quam mutuarius inde percepit; sufficit vero, ut æqualitas servetur, quod mutuum tempore dicto reddatur et cuncta compensentur damna.

Ruit itaque sistema D. *de la Forêt*, qui contendit lucrum adveniens sufficientem esse titulum ad aliquid supra sortem in mutuo exigendum. Principium enim istud opponitur non solum rationibus hic expositis, sed omnibus fere auctoritatibus quibus dogma Ecclesiae circa usuram vindicavimus. Ergo.

Obj. 5°. Multi sunt, ut viduæ, domestici, etc., qui fructus ex pecunia sua aliter quam per mutuum percipere non possunt: atqui tamen illorum valde interest ut pecunia apud ipsos otiosa non maneat. Ergo.

R. *Nego conseq.* Nam simili argumento turpissimæ artes probarentur licitæ, siquidem multi semper dicere possent se alio modo fructus ex pecunia sua obtinere non posse, se aliter vivere non posse: *Hoc et mihi latro dicere*, inquit S. Aug. in Ps. cxxviii, n. 6. Ergo necessitas mutuantis non potest legitimus esse titulus quo aliquid ex mutuo exigatur.

Obj. 6°. Si omnis usura prohibeatur, commercium necessario languescat, et societas magnum inde patietur detrimentum. Ergo. Sic *Turgot*, *Condillac*, et communiter temporis nostri homines.

R. 1°. Qui divortium legitimum et societati utile probare intendunt, sua etiam deducunt argumenta ex gravibus incommodis et scandalis, quæ necessario sequentur, si illud in omnibus casibus stricte prohibeatur: attamen, non obstantibus incommodis et scandalis, divortium in universis casibus prohibitum docemus, quia Deus sic jubet. Ergo *a pari*, quidquid opponatur, tenendum est usuram esse malam et injustam, cum Deus eam ut tales prohibeat. Præcipuum enim bonum societatis in eo consistit, ut mandata Dei fideliter serventur: unde Benedictus XIV, in Ep. encyc., n. 4: « Absit e Christia-

» norum animis ut per usuras aut similes alienas injuriis florere posse lucrosa commercia existiment, cum contra, ex ipso oraculo divino, discamus quod *justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum.* »

R. 2°. *Nego ant.* Nam 1° omni usura prohibita, qui pecunias habent, eas ad censum consignativum (*à rente constituée*) dabunt, societas commercii inibunt, aliquod per seipso exercebunt negotium, vel alias querent vias legitimum faciendi lucrum, sieque major erit æmulatio, nedum commercium languescat. 2° Sæpe justa percipere poterunt *interesse* ex pecuniis mutuo datis, ob titulos extrinsecos frequenter existentes, ut infra ostendemus.

3° Bonum societatis non pensandum est ex solis materialibus commodis, sed multo magis ex omnium cupiditatum refrenatione et virtutum universalitate ac firmitate. Porro nimia negotiorum temporalium extensio habens cupiditatibus laxat, et, eo ipso, plerasque virtutes labefactat.

Ad bonum societatis magni refert ut ipsius membra non maneant otiosa et inertia: at magna facilitas lucrum ex pecuniis mutuo datis obtinendi in causa est cur multi, quolibet labore postposito, solam exercent artem feneratitudinem. Modo habeant pignus sufficiens, cautionem tutam vel hypothecam certam, tranquille sedent ad focum, manducant, bibunt, deambulant, ludunt, dormiunt, otiosissimam ducunt vitam, et *segnities* eorum, ut ait *Plinius*, est *quæstuosa*: nec aeris intemperiem, nec agrorum sterilitatem, nec flamarum incendium, nec hostium incursus, nec onerum publicorum augmentum, nec commercii cessationem vel imminutionem, nec quidquam aliud timent: calamitates eos attingere nequeunt.

Unde *Bacon* aiebat quod, si usura penitus extirpari nequeat, saltem illius dentes limandi sint ut minus mordeat.

Et auctor notissimi libri cui titulus: *L'Ami des Hommes* (*Mirabeau*), ait, t. II, c. 8: « J'ai enfin reconnu qu'indépendamment de l'autorité de la religion, les opinions de l'école s'accordaient à cet égard avec la droite raison